

НАУКОВИЙ ВІСНИК

**НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

233

Серія «Педагогіка, психологія, філософія»

Київ – 2016

ISSN (online) 2413-5321

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» / Редкол.: С. М. Ніколаєнко (відп. ред) та ін. – К.: Міленіум, 2016. – Вип. 233. – 397 с.

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради НУБіП України, протокол № 7 від 23 грудня 2015 р.

У збірнику вміщено статті науковців, викладачів, докторантів і аспірантів з актуальних питань педагогіки та психології.

Collection of scientific papers contains articles of scholars, professors, doctoral students and post-graduates on actual problems of pedagogy and psychology.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Ніколаєнко С. М., д-р пед. наук, проф. (відп. редактор); **Ібатуллин І. І.**, акад. НААН України, д-р с.-г. наук, проф. (заст. відп. редактора); **Амеліна С. М.**, д-р пед. наук, проф. (заст. відп. редактора); **Кирилюк В. І.**, канд. с.-г. наук, пр. наук. співроб. (відп. секретар); **Сопівник І. В.**, д-р пед. наук, доц. (заст. відп. секретаря); **Валат В.**, д-р пед. наук, проф. (за згодою); **Валітова І. Є.**, канд. псих. наук, доц. (за згодою); **Восінський Ц.**, д-р гум. наук, професор (за згодою); **Вус В. І.**, канд. псих. наук; **Гошовський Я. О.**, д-р псих. наук, проф. (за згодою); **Денисюк Л. М.**, канд. псих. наук; **Журавська Н. С.**, д-р пед. наук, проф.; **Зайченко І. В.**, д-р пед. наук, проф.; **Карпуніна А. М.**, д-р псих. наук, проф. (за згодою); **Кокун О. М.**, д-р псих. наук, проф. (за згодою); **Костриця Н. М.**, д-р пед. наук, проф.; **Лузан П. Г.**, д-р пед. наук, проф.; **Мартинюк І. А.**, канд. псих. наук; **Михайліченко М. В.**, кан. пед. наук, доц.; **Пригодій М. А.**, д-р пед. наук, проф.; **Романюк І. М.**, канд. пед. наук, доц.; **Рум'янцева І. М.**, д-р псих. наук, проф. (за згодою); **Сергієнкова О. П.**, д-р псих. наук, проф. (за згодою); **Собчик В.**, д-р с.-г. наук, проф. (за згодою); **Сопівник Р. В.**, д-р пед. наук, доц.; **Тверезовська Н. Т.**, д-р пед. наук, проф.; **Теслюк В. М.**, канд. псих. наук, доц.; **Храска М.**, д-р тех. наук, проф. (за згодою); **Шинкарук В. Д.**, д-р філол. наук, проф.; **Шмаргун В. М.**, д-р псих. наук, проф.

Наукові рецензенти:

Шевченко Г. П., д-р пед. наук, член-кор. НАПН України (Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля)

Данилюк І. В., д-р псих. наук, професор (Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

Збірник наукових праць «Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» включено до переліку наукових фахових видань з педагогічних наук (Наказ МОН України від 12.05.2015 № 528).

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка, психологія, філософія» зареєстрований в таких міжнародних інформаційних та наукометричних базах: PИHЦ; Academic Resource Index; ResearchBib; BASE; Polska Bibliografia Naukowa; Google Scholar; Jifactor, Ulrichsweb

Адреса редколегії: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навч. корпус. № 15, ауд. 207, тел.: (044) 527-80-73

Засновник

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 17091 – 5861Р від 28.09.2010 р.

Статті подано в авторській редакції. Автори статей відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей. Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2016

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІКА	
МІЖЕТНІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ДУХОВНОГО СВІТУ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ Т. О. Атрощенко	11
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ Л. Л. Білан	17
РЕЗУЛЬТАТИ КОНСТАТУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ПІД ЧАС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ І. Г. Блощинський	23
ГУМАНІСТИЧНІ ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ- ПРОСВІТИТЕЛІВ НА МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ХХ СТ.: ІСТОРИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХОДИ С. Б. Брежнева	32
ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ І. М. Буцик	38
ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ КОЛЕДЖІВ В РАМКАХ МІЖНАРОДНИХ ВИМОГ О. О. Вакулевич	45
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОМПЛЕКСНОГО ПРОЛОНГОВАНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ О. В. Варецька	50
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В США: УРОК ДЛЯ УКРАЇНИ О. Ветров	58
ГОТОВНІСТЬ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНА МЕТА ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В. А. Гаманюк	64
УПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «КУЛЬТУРОЛОГІЯ» В. І. Гойман	70
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДІТЕЙ СІЛЬСЬКОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ А. В. Григорчук, С. О. Кубіцький	75
РІВЕНЬ ПАРТНЕРСЬКОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК КРИТЕРІЙ ОЦІНЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ О. Д. Гуменний	82
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ І. Б. Єрстова-Михалусь	87

CONTENTS

INTERETHNIC TOLERANCE AS A PART OF INNER LIFE OF A PRIMARY SCHOOL TEACHERS T. Atroshchenko	11
IMPROVEMENT METHODOLOGICAL WORK HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS UNDER TRANSFORMATION OF EDUCATION L. Bilan	17
INITIAL EXPERIMENT RESULTS OF FUTURE BORDERGUARD OFFICERS' PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION DURING TRAINING WITH THE USAGE OF DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES I. Bloschynskyi	23
HUMANISTIC VIEWS OF UKRAINIAN EDUCATORS TO THE PUPILS' MUSICAL EDUCATION IN THE XX CENTURY: HISTORICAL, PEDAGOGICAL AND REGIONAL APPROACHES S. Bregneva	32
ESSENCE RATIONALE OF RESEARCH COMPETENCE OF ENGINEERS WITH AGRICULTURAL PROFILE I. Buzyk	38
EDUCATION ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY AGRICULTURAL COLLEGE STUDENTS IN THE INTERNATIONAL REQUIREMENTS O. Vakulevych	45
PEDAGOGICAL TECHNIQUES OF COMPLEX EXTENDED DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL TEACHER'S SOCIAL COMPETENCE IN POST GRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION SYSTEM O. Varetska	50
DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING IN THE USA: A LESSON FOR UKRAINE O. Vetrov	58
READY FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION AS A STRATEGIC OBJECTIVE OF FOREIGN LANGUAGE EDUCATION V. Hamanyuk	64
INTRODUCTION OF MODERN NEW LEARNING TECHNOLOGIES IN TEACHING DISCIPLINE "CULTURE" V. Hoyman	70
FEATURES OF FORMATION OF HEALTHY LIFESTYLE OF CHILDREN IN RURAL SECONDARY SCHOOLS A. Hryhorchuk, S. Kubitskyi	75
LEVEL OF PARTNER COMMUNICATION AS A CRITERION FOR EVALUATING INFORMATION CULTURE OF HEADS OF SCHOOLS O. Humennyi	82
EXPERIMENTAL RESEARCH OF THE EFFICIENCY OF THE PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF THE FUTURE MASTERS OF ECONOMICS FORMATION I. Yerastova-Mikhalus	87

И. Г. БЛОЩИНСКИЙ, кандидат педагогических наук, доцент,
профессор кафедры английского языка факультета иностранных
языков и гуманитарных дисциплин Национальная академия Государ-
ственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого
(г. Хмельницкий)

Аннотация. В статье представлены результаты констатирующего эксперимента сформированности профессиональной компетентности будущих офицеров-пограничников в процессе специальной подготовки с использованием технологий дистанционного обучения. На основании результатов констатирующего этапа эксперимента была обнаружена и установлена прямая зависимость между качеством знаний курсантов, состоянием преподавания дисциплин различных циклов в Национальной академии Государственной пограничной службы Украины имени Б. Хмельницкого и практикой подготовки будущих офицеров-пограничников к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: констатирующий эксперимент; профессиональная компетентность; технологии дистанционного обучения; будущий офицер-пограничник

INITIAL EXPERIMENT RESULTS OF FUTURE BORDERGUARD OFFICERS' PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION DURING TRAINING WITH THE USAGE OF DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES

I. Bloshchynskiy, PhD (Candidate of pedagogical sciences), associate professor, Professor of the English Language department National academy of the State border guard service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi (Khmelnytskyi)

Annotation. The article presents initial experiment results of future borderguard officers' professional competence formation during their training with the usage of distance learning technologies. Based on results of initial experiment stage it was found and determined a direct correlation between the quality of cadets' knowledge, state of subjects teaching of different cycles at the National Academy of State Border Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytsky and practice of future borderguard officers' training to their professional activity.

Key words: initial experiment; professional competence; distance learning technologies; future borderguard officer

УДК 378.1

ГУМАНІСТИЧНІ ПОГЛЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ-ПРОСВІТИТЕЛІВ НА МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ХХ СТ.: ІСТОРИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХОДИ

С. Б. БРЕЖНЕВА, викладач кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

© С. Б. Брежнева, 2016

Анотація. У статті розглянуто педагогічні погляди вітчизняних просвітителів, професійна діяльність яких розгорталася на території України, впливала на розвиток музичної освіти і формування її гуманістичних основ. У роботі проаналізовано погляди таких діячів як М. Коцюбинський, І. Франко, П. Грабовський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський. Окремо авторка спинилась на регіональному аспекті обраної проблематики – має місце спроба дослідити гуманістичні засади музичної освіти школярів у закладах освіти Північного Приазов'я.

Ключові слова: музичне виховання, просвітителі, ХХ століття, школярі

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема гуманізації на сучасному етапі розвитку українського суспільства є надзвичайно важливою. Один з показників направленості суспільства – освітня політика, а гуманізація навчання – невід'ємна складова сучасного європейського процесу навчання. Великий потенціал для формування гуманістично орієнтованої особистості мають предмети художньо-естетичного циклу, зокрема, музичне мистецтво. Необхідність пошуку нових шляхів удосконалення навчального процесу в сучасних загальноосвітніх школах спонукає провідних науковців, методистів, вчителів-практиків звернутись до історико-педагогічної спадщини зарубіжних та вітчизняних педагогів-просвітителів. Хочемо підкреслити, що у контексті даної проблеми творчий доробок вітчизняних просвітителів є більш корисним для сучасної системи шкільної музичної освіти, оскільки враховує національні традиції, менталітет, духовні цінності нашого народу.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Сучасна система музичної шкільної освіти потребує пошуку нових форм організації гуманістично спрямованого процесу навчання. Вище означеним проблемам присвятили свої праці В. Загорський, І. Кулешова, Н. Лаврентьева, О. Ребров, А. Фурман, Н. Шиян, В. Горлинський, О. Ковальов, Г. Ніколаї, Г. Падалка, О. Щолокова, О. Лобова, Л. Масол, Е. Печерська, В. Рагозіна та ін. Зокрема, історичний аспект формування гуманістичних основ музичного навчання було досліджено Є. Гаспаровичем, Н. Гречаником, С. Дицьо, П. Косенко, О. Олексюк, О. Отич, В. Пилипчуком, О. Ростовським, І. Цюряк та ін.

Формулювання мети статті. Мета статті – проаналізувати погляди українських педагогів-просвітителів щодо шляхів забезпечення гуманістичної направленості процесу музичного навчання у минулому столітті.

Виклад основного матеріалу. Ми визначаємо особливості гуманістично спрямованого навчально-виховного процесу в школі, які притаманні навчанню в цілому і процесу опанування музичним мистецтвом: *мета*, як розвиток духовно багатішої особистості школяра, здатного до креативу та творчого самовираження. Суб'єктом цього освітнього процесу є дитина у якій є потреби до самореалізації. До основних положень опанування музичного мистецтва з боку учнів ми віднесемо врахування постулату, про те, що дитина має як права, та і обов'язки у освітньо-музичному просторі. Дитина схильна співпрацювати та активно діяти, а основними шляхами комунікації є ведення з дитиною діалогу, не нав'язування дорослого бачення тієї чи іншої ситуації або музичного явища. Педагог орієнтується на удосконалення морально-духовного розвитку учня відповідно до вікових та індивідуальних особливостей кожного учня а результат до якого прагне педагог - соціалізована особистість, яка має сформовані систему морально-духовних цінностей та комунікативну компетентність.

У контексті вищезазначених основних постулатів, які відображають центральні ідеї щодо мети, суб'єкт – суб'єктної основи організації процесу, доцільно розтлумачити такі поняття як „музичне виховання школярів” та „музична освіта школярів”.

За словником музичних термінів музичне виховання – це галузь естетичного виховання, сфера залучення особистості до музичної культури суспільства, цілеспрямований системний розвиток музичних здібностей і музичної культури особистості, виховання у неї відгуку на музику, цілісного відчуття, переживання і розуміння образного змісту музичних творів, процес засвоєння суспільно – історичного досвіду музичної діяльності новим поколінням [8]. Поняття „музична освіта” трактується як професійне навчання музичного мистецтва (композиції, творчості, виконавству, науці, критиці тощо), а також комплекс знань, умінь і навичок, набутих в процесі та внаслідок систематичних занять [9]. Таким чином, можна констатувати, що музична освіта є складовим компонентом музичного виховання і є трохи вужчим поняттям.

Викладання музичного мистецтва має достатній потенціал для формування гуманістично орієнтованої особистості школяра. На цьому наголошували багато вітчизняних діячів та просвітителів, діяльність яких припадала на ХХ ст. Нагадаємо, що активна гуманізація процесу навчання почалася на початку минулого століття. Яскравими представниками „нової” педагогіки були італійський педагог М. Монтессорі та американський вчений Дж. Дьюї, які при розробці своїх власних дидактичних систем враховували існуючий потенціал музичної освіти дітей для їх особистісного зростання. Ідеї гуманізму були актуальними і для вітчизняної системи освіти ХХ ст. Вагому роль для мали погляди та професійна діяльність українських просвітителів цього періоду.

Коцюбинський Михайло Михайлович (1864–1913 рр.) Педагогічні погляди педагога безперечно спиралися на гуманістичні засади. Розглядаючи людину як найвищу цінність, основним інструментом формування людиномірної особистості школяра Михайло Михайлович вважав народну освіту в цілому, важливу роль у якій відігравала народна творчість, основною тематикою якої є загальнолюдські гуманістичні цінності. Все це М. Коцюбинський успішно реалізовував під час власної педагогічної діяльності, застосовуючи на уроках кращі надбання не стільки світової, скільки вітчизняної музичної культури – малі літературні жанри, дитячий фольклор та ін. [3]

Франко Іван Якович (1856–1916 рр.). Окрім літературної діяльності, важливого значення І. Франко надавав просвітницько-педагогічній діяльності. Його педагогічні погляди дотепер досконало не вивчені. Проте аналіз його публіцистично-наукових робіт свідчить про його інтерес до проблеми музичного виховання школярів. Як і М. Коцюбинський, Іван Якович вбачав великий потенціал у музичному фольклорі, вважаючи його легким для дитячого сприймання та вдалим його змістове наповнення. За І. Франко, потреби дитини – головний орієнтир, оскільки саме від спрямованості її особистості та нагальних потреб залежить направленість змісту освіти (у тому числі і музичної), враховуючи вікові та індивідуальні особливості [11, с. 145]

Грабовський Павло Арсенович (1864–1902 рр.). На думку П. Грабовського, формування гуманістичних цінностей в учнів загальноосвітніх шкіл – першочергове завдання системи освіти, а одним з потужних інструментів для цього являється музичне виховання. Під час ознайомлення дітей з вітчизняним музичним надбанням, перш за все, слід звертати уваги на його зміст. Адже саме від

того, що саме дітям пропонується для опанування, залежить і сформованість у них певних якостей [2].

Русова Софія Федорівна (1856–1940 рр.) – була одним з яскравих представників вітчизняної гуманістичної педагогіки. Великий вплив на формування її професійних поглядів мала теорія Марії Монтесорі, яка, як нами було підкреслено раніше, була однією з перших світових педагогів-гуманістів. Софія Федорівна у своїх роботах та під час професійної діяльності особливу увагу приділяла саме музичному вихованню дітей. Софія Федорівна вважала, що музичне виховання повинно бути аутентичним і мати національну основу, що значно полегшить формування системи цінностей у дитини, з урахуванням її менталітету.

Також підкреслимо, що Софія Федорівна під час професійної діяльності зверталась і до методик Ж. Руссо, Ф. Фрєбеля, В. Бехтерева, А. Біне, Е. Меймана, В. Штерна, В. Лая, Т. Рібо, що зробило її професійні погляди більш ґрунтовними [7].

Макаренко Антон Семенович (1888–1939 рр.). Питому вагу у формуванні повноцінної особистості, окрім колективу та трудового виховання, педагог відводив вихованню засобами мистецтва, одним із видів яких була музика. Як пише сам Антон Семенович, що крім слухання та аналізу музичних творів (головним завданням було сформувати у вихованців думку про те, що людське життя – найбільша цінність), діти займалися музикуванням, під час якого розучували і виконували пісні. Організація занять музикою підвищували загальний рівень пісенної культури учнів, а результати – спонукали інших педагогів брати приклад. А. Макаренко зазначає, що у дні свят колоністи з барабанами та іншими музичними інструментами заходили до міста, вражаючи усіх суровою дисципліною та статтю вихованців. На нашу думку, саме ці факти свідчать про загальну гуманістичну спрямованість виховної системи А. Макаренка [4].

Ващенко Григорій Григорович (1878–1967 рр.) був одним з небагатьох педагогів-просвітителів, який виховання засобами музики вважав найбільш дієвим порівняно з виховання засобами інших видів мистецтва. Григорій Григорович вважав, що лише музика „діє на почуття людини безпосередньо”. Гуманістичність поглядів Г. Ващенка також полягала у його розумінні та пропагуванні ідей педоцентризму [1, с. 67].

Сухомлинський Василь Олександрович (1918–1970 рр.) – визнаний радянський гуманіст, педагогічний досвід якого у організації музичного виховання актуальний і до теперішнього часу. Важливу роль у естетичному вихованні школярів, за В. Сухомлинським, займало саме музичне виховання, у процесі якого формувалися загальнолюдські ідеали. Педагог вважав, що „музика поглиблює вищі моральні почуття – любов до Батьківщини, прагнення до героїчного, самовідданого вчинку, ненависть до гноблення людини людиною, особисту моральну гідність” [10, с.12]. На думку педагога, формування гуманістичної особистості було б неможливе без музичного національного колориту. Як свідчать спогади колег та учнів Василя Олександровича, у музичному гуртку, що функціонував у Павлишській школі, педагог виховував смак до народних пісень, навчав учнів слухати таку музику, а співали у гуртку, як правило, українські народні пісні „Ой ходила дівчинка бережком”, „Галя по садочку ходила” та багато інших. Народна пісня, яка закладала основи гуманістичного світогляду в учнів-павлишан, а точніше, її потенціал широко використовувався педагогами – діти „грали мелодії народних пісень, створювали музику про літні вечори, про грозу й багрянний небосхил, про таємничу вирву біля греблі, про переліт-

них птахів. Музика з кожним роком дедалі більше входила в наше духовне життя де б діти не відпочивали, вони слухали записані на магнітофону плівку твори видатних композиторів і народні пісні” [6, с.109].

Таким чином, гуманістичні погляди найбільш помітних вітчизняних педагогів-просвітителів щодо музичного виховання школярів відігравали помітну роль у розвитку музичної шкільної освіти в Україні у минулому столітті.

У контексті нашого дослідження, на нашу думку, доцільно було б більш детально розглянути досвід організації музичного виховання школярів на прикладі північного Приазов'я минулого століття.

Необхідно підкреслити, що питанням розвитку музичної освіти у різних регіонах України займалися К. Демочка, Г. Локощенко, М. Черепаніна, В. Мітлицька, О.Макаренко, Л.Кияновський.

У визначеному нами регіоні було досить розповсюджена мережа закладів, які здійснювали музичну освіту як школярів так і дорослих. Діяльність цих закладів, на нашу думку, не могла не позначитись на змісті музичного виховання населення, як свідчать дослідження Мартинюк Т. В. Отже, на території північного Приазов'я функціонували: школи грамотності, парафіяльні школи, однокласні земські училища, парафіяльні училища, двокласні земські училища, духовні семінарії, учительські семінарії, реальні, комерційні училища, чоловічі, жіночі гімназії та багато інших.

Професійні погляди викладачів вищезазначених навчальних закладів формувались під впливом поглядів вітчизняних просвітителів-гуманістів, що сприяло використанню великого потенціалу музичного мистецтва у процесі виховання людиномірної особистості. До того ж вітчизняні освітяни розгортали свою діяльність не в межах окремого регіону, а на території всієї України, а отже чітке розрізнення педагогів за територіальними межами їх професійної діяльності на даному етапі дослідження, на нашу думку, не є доцільним [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши професійні гуманістичні погляди педагогів-просвітителів щодо музичного виховання учнів, можемо зробити висновки, що просвітителі минулого століття вбачали у музиці великий навчально-виховний потенціал та пропонували використовувати його як дієвий засіб формування гуманістичної особистості школяра. Усі вищезазначені педагоги-просвітителі минулого століття спирались на потенціал народного музичного мистецтва, фольклору. Подальшим напрямом нашого дослідження може бути більш детальне вивчення гуманістичних основ шкільної музичної освіти в обраному регіоні у минулому столітті.

Література

1. Ващенко Г. Г. Виховання волі і характеру : підруч. для педагогів / Г. Г. Ващенко. – К. : Школяр, 1999. – 385 с.
2. Грабовський П. А. Я не співець чудової природи...: поезії, переклади і переспіви, нариси, статті, листи / П. А. Грабовський; упоряд., авт. передм., комент., приміт. А. П. Стожук. – Х. : Основа, 2005. – 320 с.
3. Коцюбинський М. М. Твори в 4-х томах / М. М. Коцюбинський. – К.: Дніпро, 1985. – Т.4. – Статті та нариси. Вибрані листи. – 335 с.
4. Макаренко А.С. Избранные сочинения в 3 т. / Макаренко А. С. – К.: Рад. шк., 1985. – Т.1. – 496 с.
5. Мартинюк Т.В. Історико-теоретичні аспекти взаємовідношень географічного і соціокультурного чинників у явищі регіональної музичної культури (на прикладі північного Приазов'я XIX-XX століть): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мистецтвознавства 17.00.01 „теорія і історія культури” /

Т.В.Мартинюк.– К., 2004. – 47 с.

6. Наливайко І. П. Погляди Василя Олександровича Сухомлинського на мистецтво у школі: інтерв'ю з колегами та продовжувачами ідей педагога / Наливайко І.П., Чорна В.В. – Мелітополь, 2015. – 122 с.

7. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. / С. Ф. Русова / [за ред. Є. І. Коваленко]; упор. Є. М. Коваленко, І. М. Пінчук. – К. : Либідь, 1997. – Т. 1. – 272 с.

8. Словник музичних термінів. Термін „Музичне виховання” [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/58/53404/387229.html>

9. Словник музичних термінів. Термін „Музична освіта” [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/58/53404/387217.html>

10. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. Школа, 1976. – С. 391

11. Франко І. Я. Вибрані твори / І. Я. Франко ; голова ред. кол. І. Денисюк; передм. та упорядкув. Р. Горак; післямова Т. Пастух. – К. : „Ін Юре”, 2006. – 1079 с.

REFERENCES

1. Vashenko G. G. Vuhovannia voli i haraktery : pidruch. dlia pedagogiv / G. G. Vashenko. – K. : Skoliar, 1999. – 385 s.

2. Grabovskij P. A. Ia ne cpivec chudovoi prurodu ... : poezii, perekladu i perespivu, narusu, statti, lustu / P. A. Grabovskij; uporiad., avt. peredm., koment., prumit. A. P. Stoguk. – H.: Osnova, 2005. – 320 s.

3. Kocubunskij M. M. Tvory v 4-h tomah / M. M. Kocubunskij. – K.: Dnipro, 1985. – Т.4. – Statti ta narusu. Vubrani lustu. – 335 s.

4. Makarenko A.S. Izbrannue sochinenija v 3 t. / A. S. Makarenko. – K.: Rad. schola, 1985. – Т.1. – 496 s.

5. Martunuk T.V. Istoruko-pedagogichni aspekt vzaemovidnoshen geografichnogo i socioculturnogo chunukiv u yavushi regionalnoi muzichnoi kultury (na prukladi pivnichnogo Priazovia XIX-XX stolit): avtoref. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra mustectvoznnavstva –17.00.01 „teorija i istorija kultury”/ T.V.Martunuk, 2004. – 47 s.

6. Naluvaiko I.P. Pogljady Vasyla Oleksandrovucha Suhomlunskogo na mustectvo u schkoli: intervju z kolegamu ta poslidovnikamu idej pedagoga / Naluvaiko I.P., Chorna V.V. - Melitipol, 2015. – 122 s.

7. Rusova S. F. Vubrani pedagogichni tvoriv : u 2 t. / S. F. Rusova / [za red. E.I.Kovalenko]; upor. E. M. Kovalenko, I. M. Pinchuk. – K.: Lubid, 1997. – Т.1. – 272 s.

8. Suhomlunskij V.O. Problemu vuhovannja vsebichno rozvunenoj osobustosti / V. O. Suhomlunskij. – K.: Rad. schola, 1976. – S. 391

9. Franko I.JA. Vubrani tvoriv / I. JA. Franko; golova red. col. I. Denusuk; peredm ta uporiadkov. R. Gorak; pisliamova T. Pastuh. – K.: In Yure, 2006. – 1079 s.

ГУМАНИСТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ УКРАИНСКИХ ПРОСВЕТИТЕЛЕЙ НА МУЗЫКАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ УЧАЩИХСЯ В XX ВЕКЕ: ИСТОРИКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ И РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПОДХОДЫ

С. Б. БРЕЖНЕВА, преподаватель кафедры теории и методики музыкального образования и хореографии, Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого

Аннотація. В статті розглянуті педагогічні погляди вітчизняних просвітителів, професійна діяльність яких розвивалася на території України, впливала на розвиток музичної освіти і сприяла формуванню її гуманістичних основ. В роботі проаналізовані погляди таких педагогів-просвітителів як М. Коцюбинський, І. Франко, П. Грабовський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський. Особливо автор зупинилася на регіональному аспекті вибраної проблематики – має місце спроба дослідити гуманістичні основи музичної освіти школярів в закладах Северного Приазов'я.

Ключові слова: музичне виховання, просвітителі, ХХ століття, школярі

HUMANISTIC VIEWS OF UKRAINIAN EDUCATORS TO THE PUPILS' MUSICAL EDUCATION IN THE XX CENTURY: HISTORICAL, PEDAGOGICAL AND REGIONAL APPROACHES

S. BREGNEVA, staff member department of theory and methods musical education and choreography, Boghdan Khmelnytskyi Melitopol State pedagogical University

Summary The article examines the pedagogical views of local educators whose professional activity unfolded on the territory of Ukraine, influenced the development of musical education and contributed to the formation of its humanistic foundations. This research analyzes the attitudes of teachers as M. Kotsyubinsky, I. Franko, P. Grabowski, S. Rusova, Makarenko, G. Vashchenko, V. Suhomlinsky. Separately, the author highlighted the regional aspect of the selected issues is an attempt to explore the humanistic foundations of music education pupils in the schools of the Northern Priazov'ya.

Keywords: music education, educators, the twentieth century, pupils

УДК 377.35:378

ОБГРУНТУВАННЯ СУТНОСТІ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНЖЕНЕРІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

І. М. БУЦИК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. У статті подано обґрунтування визначень понять «компетентність», «дослідницька компетентність», «дослідницька компетентність інженерів аграрного профілю», подано характеристику їх змісту.

Ключові слова: компетентність, інженер, аграрне виробництво, якість особисті, професійна інженерна діяльність

Постановка проблеми. Нинішнє реформування системи вищої освіти в Україні зумовлене входженням нашої держави до європейської освітньої політики, що ставить перед вітчизняними вищими навчальними закладами завдання підвищення якості підготовки фахівців. Означені позиції були задекла-

© І. М. Буцик, 2016